

УДК 616-002.5-053.7-005.23:616.155.1

Ю.В. Цисар, С.П. Польова, І.Д. Шкробанець

МОРФОЛОГІЧНІ ЗМІНИ ТА ГЕМІЛЮМІНЕСЦЕНТНІ ВЛАСТИВОСТІ ЕРИТРОЦИТІВ У ДІВЧАТОК-ПІДЛІТКІВ НА ТЛІ ТУБЕРКУЛЬОЗУ

Кафедра акушерства і гінекології з курсом дитячої та підліткової гінекології
Буковинського державного медичного університету, м. Чернівці

Резюме. У статті наведені морфологічні зміни та гемілюмінесцентні властивості еритроцитів у дівчаток-підлітків із супутньою анемією на тлі туберкульозу. Виявлено тісний взаємозв'язок між перебігом туберкульозного

процесу, анемічним синдромом та морфологічними змінами стану крові в даного контингенту пацієнток

Ключові слова. анемія, еритроцити, туберкульоз, дівчатка-підлітки.

Вступ. Проблеми охорони здоров'я дітей та підлітків в умовах епідемії туберкульозу та економічної і демографічної нестабільності набувають характеру першочергових завдань національної політики, а від їх успішного вирішення багато в чому залежить майбутнє країни [4].

Формування репродуктивного здоров'я підлітків відбуваються на тлі інтенсивних відхилень у фізичному, психічному розвитку й зростанні соціально значущих захворювань, таких, як туберкульоз, ВІЛ-інфекція. Підлітковий вік дівчат є одним із критичних періодів у їх житті, тому максимальне зростання гострої та хронічної патології спостерігається у 12-13 років, що зумовлено гормональними перебудовами. Репродуктивна система є показником здоров'я дівчаток-підлітків. Це змушує приділяти більш пильну увагу питанням підготовки до майбутнього материнства й свідомого сімейного життя [2].

У період епідемії туберкульозу зростає рівень анемічного синдрому серед дівчат. Еритроцити відіграють принципово важливу роль у можливих механізмах компенсації легеневої недостатності за наявності різноманітних захворювань легень, у тому числі при легневих формах туберкульозу. Важливою ланкою патогенезу вказаної патології є оцінка морфології еритроцитів зі спробами з'ясувати нові аспекти анемії.

Мета дослідження. Підвищити ефективність діагностики анемічного синдрому в дівчаток-підлітків, хворих на туберкульоз.

Матеріал і методи. Обстежено 28 дівчаток-підлітків, хворих на туберкульоз з анемічним синдромом віком від 12 до 18 років. Використані загальноклінічні, мікробіологічні, цитохімічні методи діагностики. Проба Манту з 2 ТО, ультразвукове і спеціальне гінекологічне обстеження проводилися усім пацієнткам. Для дослідження ми сформуваємо три

групи пацієнток, які порівнювали між собою: перша група – практично здорові дівчатка-підлітки (41 особа), друга група – дівчатка-підлітки, хворі на анемію без інших супутніх захворювань (14 осіб), третя група – дівчатка-підлітки, хворі на туберкульоз з анемічним синдромом (28 осіб).

Для визначення морфології еритроцитів застосовували свіжі висушені мазки крові з ліктьової вени – три мазки від кожної пацієнтки для застосування трьох методик забарвлення мазків. Перша методика – класичне забарвлення мазків фарбою Романовського-Гімзи для визначення морфології еритроцитів: визначення розмірів, форми з підрахунком різновидів. Люмінесцентну мікроскопію з люмінолом та нітропероксидами проводили у всіх дослідженнях.

Результати дослідження та їх обговорення. Результати досліджень показали, що за умов туберкульозу уражаються еритроцити крові, при тому змінюється їх форма і площа перетину еритроцита. Результати таких досліджень наведені в таблиці 1. Для оцінки результатів дослідження застосовували критерій для множинних порівнянь – метод Ньюмена-Кейлса.

Таблиця 1

Площа перетину еритроцитів у дівчаток-підлітків відповідно до груп дослідження

Групи дослідження	Площа перетину еритроцитів крові ліктьової вени, (мкм ²)
Здорові дівчатка-підлітки, (n=41)	45,6±0,28
Дівчатка-підлітки з анемією, (n=14)	42,2±0,43 (P _K =0,003)
Дівчатка-підлітки, хворі на туберкульоз із супутньою анемією (n=28)	40,9±0,23 (P _K <0,001) (P _A =0,011)

Примітка. Вірогідності обчислені за методом множинних порівнянь середніх Ньюмена-Кейлса. P_K – вірогідність при порівнянні з контролем, P_A – вірогідність при порівнянні з анемією

Таблиця 2

Різні форми еритроцитів крові з ліктьової вени у дівчаток-підлітків у групах досліджень (M±m)

Групи дослідження	Дискоцити, %	Сфероцити, %	Інші фізіологічні форми, %	Патологічні форми, %
Здорові дівчатка-підлітки (n=41)	94,0±0,34	3,5±0,08	2,5±0,04	0
Дівчатка-підлітки з анемією (n=14)	74,6±0,41 (Pк<0,001)	12,6±0,18 (Pк<0,001)	4,4±0,11 (Pк<0,001)	8,7±0,71 (Pк<0,001)
Дівчатка-підлітки, хворі на туберкульоз з анемією (n=28)	68,2±0,47 (Pк<0,001) (Pa<0,001)	13,5±0,15 (Pк<0,001) (Pa=0,006)	5,1±0,12 (Pк<0,001) (Pa=0,004)	13,2±0,55 (Pк<0,001) (Pa<0,001)

Примітка. Вірогідності обраховані за методом множинних порівнянь середніх Ньюмена-Кейлса. Pк – вірогідність при порівнянні з контролем, Pa – вірогідність при порівнянні з анемією

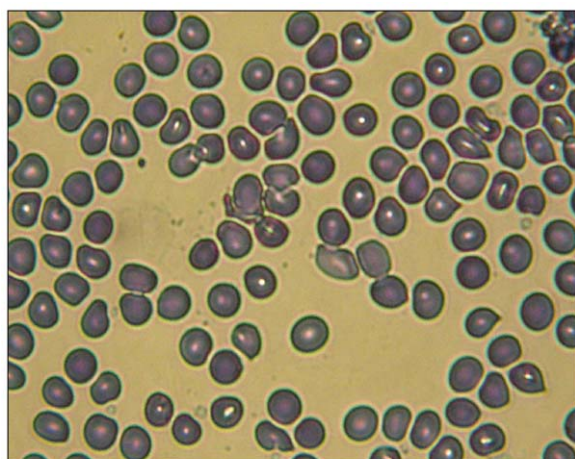

Рис. 1. Мазок крові з ліктьової вени здорової дівчинки-підлітка. Переважають дискоцити (клітини з світлим центром). Забарвлення бромфеноловим синім за методом Мікель-Кальво. Об. 40^x. Ок.20^x

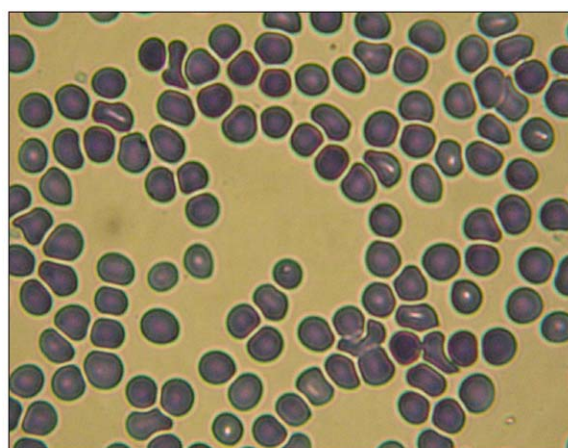

Рис. 2. Мазок крові ліктьової вени дівчинки-підлітка з анемією. Переважають дискоцити (клітини з світлим центром) та сфероцити (клітини без світлого центра) Забарвлення бромфеноловим синім за Мікель-Кальво. Об. 40^x. Ок.20^x

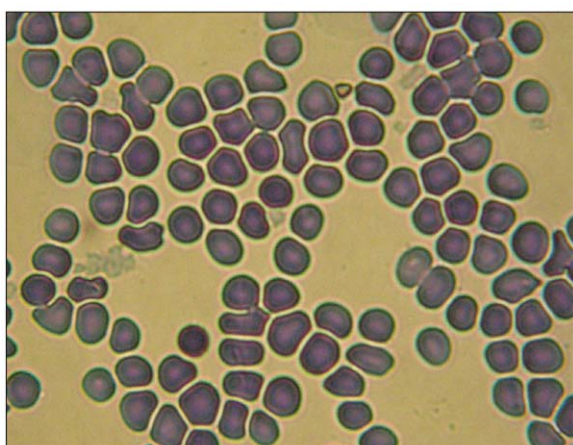

Рис. 3. Мазок крові з ліктьової вени дівчинки-підлітка, інфікованої мікобактеріями туберкульозу (анемія). У полі зору переважають сфероцити. Забарвлення бромфеноловим синім за методом Мікель-Кальво. Об. 40^x. Ок.20^x

Наведені в таблиці 1 дані показали, що розміри еритроцитів у середньому є найбільшими у здорових дівчаток-підлітків, а найменшими – у дівчаток-підлітків із супутньою анемією, хворих на туберкульоз. Зменшення розмірів еритроцитів можна пояснити збільшенням відсотка мікроцитарних форм еритроцитів у хворих на анемію, що є характерним, наприклад, для залізодефіцитних анемій.

Форму еритроцитів визначали шляхом підрахунку таких форм, як дискоцити (класичні нормальні еритроцити); сфероцити, інші фізіологічні форми: ехіноцити, овалоцити- патологічні форми червонокривців (табл.2).

Дані таблиці 2 засвідчили, що за умов анемії суттєво зменшується частка дискоцитів – найбільш сприятливих і функціонально здатних форм серед червонокривців. Особливо яскраво виражений цей феномен у групі дівчаток-підлітків із супутньою анемією на тлі туберкульозу.

Характерно, що зменшення частки дискоцитів відбувається, в основному, за рахунок патологічних форм, і за рахунок сфероцитів. Пояснення цьому надається нижче.

Мікрофотографії мазків крові при забарвленні бромфеноловим синім за методикою Мікель-Кальво ілюструють вищевказані цифрові дані (рис. 1-3).

Результати досліджень показали, що в здорових дівчаток в еритроцитах присутні нітропероксидази. Проте рівень нітропероксидів значно зростає за умов анемії, особливо за наявності туберкульозу.

Висновки

1. За умов анемії в дівчаток-підлітків, хворих на туберкульоз, значно уражаються еритроцити вільними радикалами кисню - нітропероксидами.

2. Ефективним методом профілактики ускладнень анемічного синдрому, за умов туберкульозу, у дівчаток-підлітків може бути застосування антиоксидантної терапії, наприклад, препаратом «Хофітол».

Перспективи подальших досліджень. Подальші дослідження будуть направлені на удосконалення діагностики інших ланок патогенезу анемії в дівчаток на тлі туберкульозу.

Література

1. Білогорцева О.І. Особливості клінічних проявів туберкульозу у дітей шкільного віку / О.І. Білогорцева // Педіатрія, акушерство та гінеколог. - 2002. - № 4. - С. 27-28.
2. Вдовиченко Ю. П. Оптимізація медико-соціальної допомоги зі збереження репродуктивного здоров'я дівчаток-підлітків / Ю.П. Вдовиченко, Т.М. Мітенко // Педіатрія, акушерство та гінеколог. - 2006. - № 3. - С. 96-97.
3. Костроміна В. П. У площині профілактичних заходів. Боротьба з туберкульозом у дітей / В. П. Костроміна, В. О. Стриж // Охорона здоров'я України. - 2006. - № 3-4 (22-23). - С. 28-33.
4. Пішак В. П. Комп'ютерна денситометрія та спектральні параметри білкового компонента трофобласта, децидуоцитів, материнських і плодових еритроцитів плаценти при експериментальній гіпохромній анемії вагітних / В.П. Пішак, І. С. Давиденко, Ю. Є. Роговий // Одес. мед. ж.-2003. - №6.-С. 26-29.
5. Extensive transmission of *Mycobacterium tuberculosis* from a child / В. Curtis, R. Ridzon, R. Vogel [et al.] // N. Engl. J. Med. - 1999. - Vol. 341. - P. 1491-1495.

МОРФОЛОГИЧЕСКИЕ ИЗМЕНЕНИЯ ЭРИТРОЦИТОВ У ДЕВОЧЕК-ПОДРОСТКОВ НА ФОНЕ ТУБЕРКУЛЬОЗА

Ю.В. Цисарь, С.П. Полевая, И.Д. Шкробанец

Резюме. В статье описаны морфологические изменения эритроцитов у девочек-подростков с сопутствующей анемией на фоне туберкулеза. Обнаружено тесную связь между течением туберкулезного процесса, анемическим синдромом и морфологическими изменениями состава крови у данного контингента пациенток.

Ключевые слова: анемия, эритроциты, туберкулез, девочки-подростки.

MORPHOLOGICAL CHANGES OF RED CELLS IN ADOLESCENT GIRLS AGAINST A BACKGROUND OF TUBERCULOSIS

Yu. V. Tsisar, S. P. Poliova, I. D. Shkrobanets'

Abstract. This paper describes morphological changes of the red cells in adolescent girls with concomitant anemia with underlying tuberculosis. A close connection between the course of the process of tuberculosis, anemic syndrome, and morphological changes of the blood of this particular contingent of patients has been revealed.

Key words: anemia, red cells, tuberculosis, adolescent girls.

Рецензент – проф. І. С. Давиденко

Bukovinian State Medical University (Chernivtsi)
Buk. Med. Herald. – 2010. – Vol. 14, №3 (55). – P.92-94.

Надійшла до редакції 25.05.2010 року

© Ю.В. Цисарь, С.П. Полевая, И.Д. Шкробанец, 2010